

ОГЛЯД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ В АПК УКРАЇНИ

листопад 2021

Історичні показники галузевої підтримки в аграрному секторі України

Перший випуск Огляду містив динаміку та структуру сукупного обсягу державної підтримки сільгоспвиробників починаючи з 1998 року. В структурі підтримки основним джерелом були і є податкові пільги, далі йде цінова підтримка і наостанок - субсидії та дотації. Звичайно ж, ця підтримка значним чином відрізнялась між галузями аграрного сектору. Це можна побачити на графіках нижче, де зображений показник частки державної підтримки в доходах сільгоспвиробників різних видів сільгосппродукції (за методологією ОЕСР).

Наприклад, для виробників курятини наприкінці першої декади 00-их, частка держпідтримки в їх доходах перевищувала 60%. Із зерновими – навпаки, в основному через експортні обмеження, виробники пшениці, наприклад, не доотримали більше 60% своїх доходів наприкінці першої декади 00-их. В цілому до 2016 року спостерігалась така закономірність: експортно-орієнтовані галузі рослинництва в основному потерпали від державного втручання в ціни, тоді як тваринництво вигравало та мало підтримку. Як бачимо, починаючи з 2016 року цінового втручання майже не спостерігається, за виключенням цукру та свинини. Підтримка виробників цукрової галузі обумовлена імпоротною тарифною квотою та високим імпортом митом (50%), що робить дорожчим цукор для внутрішніх споживачів.

Галузева підтримка сільгоспвиробників України

Джерело: на основі даних OECD PSE дані для України, SCT (single commodity transfers, SCT %) відображає частку держпідтримки сільгоспвиробників окремих галузей агросектору в їх доходах. SCT включає в себе як цінову підтримку (заходи державної політики, що прямо або опосередковано впливають на ціну товару), так і пряму бюджетну підтримку.

Програма з часткової компенсації вартості сільгосптехніки та обладнання вітчизняного виробництва

Дизайн програми

Як було зазначено в минулому випуску, програма компенсації вартості техніки та обладнання є однією з найбільших програм підтримки. В 2020-му на програму було виділено найбільше серед усіх програм - майже 37% всієї бюджетної підтримки; у 2021 планується 22%, більше підтримки піде на здешевлення кредитів та на тваринництво.

Користуватись програмою можуть сільгосптоваровиробники (підприємства, установи, особи (фермери)), що постачають сільгосптовари, вироблені на власних або орендованих потужностях, причому питома вага сільгосптоварів має бути не меншою 75% від усієї поставленої продукції за один рік.

Розмір компенсації становить 25% від вартості (20% до 1.01.2018 р.) придбаної техніки та обладнання (без ПДВ).

Обмеження по сумі відшкодування становить

10 тис мінімальних заробітних плат (станом на 1 січня відповідного року) або 60 млн грн у 2021 році². Обмеження діє відносно одного виробника (та пов'язаних осіб) протягом одного року.

Об'єктом підтримки є сільсьгосптехніка та обладнання, що вироблені з локалізацією виробництва в Україні (питома вага вага вартості сировини, матеріалів, комплектуючих, вузлів і агрегатів має бути не нижчою 60% у собівартості техніки). За програмою, техніка, виробник та постачальник зазначені в переліку, що щороку затверджується Мінекономікою³.

Вимоги до учасників такі: Не бути банкрутом (не мати порушених справ про банкрутство) і не мати податкового боргу.

Аналіз програми

Для потреб цього випуску, були проаналізували наявні дані по виплатах по програмі часткової компенсації сільгосптехніки з грудня 2019 року по березень 2021 року на загальну суму 1 073 млн грн. В регіональному розрізі, найбільше сукупної підтримки по програмі отримали сільгоспвиробники Полтавської, Запорізької, Сумської, Київської та Харківської областей (таблиця 1). Ці області також лідирують за обсягами виробництва с/г продукції у гривневому еквіваленті (за винятком Запорізької області).

Таблиця 1. Топ-10 областей за отриманою держпідтримкою на компенсацію вартості с/г техніки за областями у 2019-2021 роках

Рейтинг за сумарною держпідтримкою	Область	Сукупні виплати по програмі, млн. грн	Виробництво продукції с/г підприємствами млн грн	Частка виплат до обсягу виробництва с/г підприємствами, %
1	Полтавська	81,9	36 367,5	0.23%
2	Запорізька	81,0	21 377,7	0.38%
3	Сумська	75,3	33 786,2	0.22%
4	Київська	72,9	32 831,7	0.22%
5	Харківська	71,4	35 161,0	0.20%
6	Дніпропетровська	70,1	35 202,8	0.20%
7	Вінницька	69,4	47 991,5	0.14%
8	Хмельницька	65,6	33 685,8	0.19%
9	Чернігівська	57,9	36 046,7	0.16%
10	Кіровоградська	56,9	21 510,6	0.26%

Примітка. Дані по виплатах за програмою охоплюють період із грудня 2019 по березень 2021 року

¹ Перелік видів виробництва для отримання держпідтримки сільськогосподарських продуктів наведений в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» №1877-IV від 24.06.2004 року.

² Відповідно до Постанови КМУ №205 від 17.03.2021 року.

³ Станом на серпень 2021 року в переліку міститься 16 809 видів техніки та обладнання і 203 виробника.

Аналіз програми (продовження)

За період із грудня 2019 по березень 2021 підприємства в основному отримали по 1 платежу за цією програмою, у середньому – 1,4 платежі.

Проте є випадки, коли одне підприємство отримало максимальну кількість - 9 платежів. Мінімальна компенсація склала 2 761 грн максимальна – 35 млн грн.

Для подальшого аналізу ми спробували об'єднати економічні показники сільгосп підприємств у 2019 році із даними по виплатах по програмі. Ми отримали вибірку 2 394 отримувачів компенсації у 2019-2021 році на загальну суму 624 млн грн. Із них більшість підприємств виробляють лише продукцію рослинництва (1 610 підприємств) решта (784) – і рослинництва і тваринництва.

Верхнерівневий аналіз (див таблицю нижче) дає підстави для декількох важливих висновків. Основними вигодонабувачами програми за сукупними виплатами є саме середні сільгосп підприємства розміром 500-10 тис га, тоді як дрібні виробники (до 500 га) отримали 10% всієї підтримки по програмі. Проте, фактична компенсація вартості нової техніки для дрібних сільгоспвиробників

становить 11%, у той час як для решти виробників цей показник коливається на рівні 4-6%, незалежно від розміру підприємства. Можливою причиною такої різниці може бути те, що більші за розміром підприємства купують більше іноземної техніки, вартість якої за програмою не компенсується.

Дрібні підприємства до 500 га, які імовірно за все, потребують підтримки найбільше, направляють 6% своїх витрат на купівлю нової техніки, як і більші підприємства площею 500 – 2 тис. га та 2-10 тис. га, проте їхня держпідтримка у 2,5 рази менша, ніж найменших за розміром підприємств площею до 500 га.

Також, верхнерівневий аналіз програми демонструє, що менш продуктивні сільгоспвиробники (зазвичай менші виробники) отримують відносно більші обсяги підтримки. Вже вище було зазначено про значно більшу частку компенсації у вартості техніки для дрібних виробників, і аналогічна картина спостерігається і в розрахунку на гектар: для господарств розміром до 500 га це 725 грн на га, і значно менше для середніх та великих господарств.

Таблиця 2. Аналіз програми компенсації вартості с/г техніки у 2019-2021 році та економічних показників отримувачів підтримки за цією програмою

Площа	до 500 га	500 – 2 тис га	2 тис – 10 тис га	> 10 тис га	Всього
Кількість с/г підприємств	496	1 274	553	71	2 394
% у сумарній держпідтримці	10%	40%	34%	16%	100%
Доходи					
Сукупні виплати за програмою, млн. грн	63,8	250,8	209,8	99,6	623
% сукупної підтримки у доходах	1,6%	0,6%	0,4%	0,2%	-
Середній розмір виплат по програмі, тис. грн	87,6	131,8	223,5	1 014,2	-
% середньої підтримки у доходах	1,1%	0,4%	0,2%	0,1%	-
Закупівля нової техніки					
Середні витрати на купівлю нової техніки у тис. грн	772,7	2 126,4	5 321,0	17 987,4	-
% середньої підтримки у середніх витратах на купівлю нової техніки	11%	6%	4%	6%	-
% витрат на купівлю нової техніки у загальних витратах	6%	7%	6%	2%	-
Продуктивність					
Середня продуктивність у грн/га	26 640,4	26 764,3	27 782,1	32 753,9	-
Середня підтримка у грн/га	725,9	188,0	102,3	50,2	-

Джерело: аналіз проведений на основі даних підтримки про бюджетній програмі та наявних даних з економічних показників роботи сільгосп підприємств

Цей аналітично-інформаційний щомісячник створений задля інформування та аналізу державної підтримки в аграрному секторі України. Якщо у Вас виникли запитання чи пропозиції щодо Огляду, будь-ласка, надсилайте їх на електронну адресу: first.deputy@minagro.gov.ua або onivievskiyi@kse.org.ua